

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

שם השיעור : ארון הברית והמלחמה – השגחה והסטוריה

שם המרצה : תמיר גרנות

דברים (פרשת שופטים) פרק כ פסוק ד

(ד) בִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִהְיֶה עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם־אֲבִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

רש"י דברים (פרשת שופטים) פרק כ פסוק ד: ההלך עמכם - זה מחנה הארון:

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה נח

והמצוה הנ"ח היא שהזהירנו מלירא מן הכופרים בעת המלחמה ושלא נברח מפניהם אבל חובה עלינו להתגבר ולעמוד ולהתחזק כנגד העם האחר וכל מי שיוסג אחור ויברח כבר עבר על לא תעשה והוא אמרו יתעלה (ר"פ עקב) לא תערוץ מפניהם. ונכפלה האזהרה ואמר (ס"פ דברים) לא תיראום. ונכפל הצווי בזה הענין הרבה. כלומר שלא יברחו ושלא ישובו לאחור בעת המלחמה. כי בענין זה אפשר לקיים אמונת האמת.

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה נח

כתב הרב והמצוה חמשים ושמונה שנמנענו מלפחד מהכופרים בשעת מלחמה והוא אמרו יתעלה לא תערוץ מפניהם וכפל המניעה לא תיראום. ויכפלו שוטרי העם זה העניין (שופטי' כ הובא במ"ע קצא). וזו הבטחה לא מצוה. ואם מניעה היא לא יוסיפו השוטרים ויאמרו מי האיש הירא ורך הלבב שעבר הלאו יפרסם חטאו ויחזור:

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת הלאוין

המצוה העשירית שנמנע האיש הירא ורך הלבב מבוא במלחמה שהוא לא יוכל בטבעו לעמוד בקשרי המלחמה ויסבול המכות והחרב וינס ויהיה תחלת מפלה לעם והוא אמרו יתעלה (שופטי' כ) ולא ימס את לבב אחיו כלבבו.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה טו

מי האיש הירא ורך הלבב ב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם, ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלוין בצוארו, ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו, הרי זה כמי ששפך דמי הכל, שנאמר ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, והרי מפורש בקבלה ארור עושה מלאכת ה' רמיה וארור מונע חרבו מדם.

תרגום אונקלוס שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק יב

והואה ידוהי פריסן בצלו עד דעל שמשא:

רמב"ן שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק ט

והטעם שצוה משה את יהושע להלחם בעמלק, בעבור שיתפלל הוא בנשיאות כפים על ראש הגבעה, ועלה שם כדי שיראה את ישראל הנלחמים וישים עינו עליהם לטובה, וגם הם יראו אותו פורש כפיו השמימה ומרבה בתפלה ויבטחו בו ויוסיפו אומץ וגבורה: ובפרקי ר' אליעזר (פרק מד) עוד, כל ישראל יצאו חוץ לאהליהם וראו את משה כורע על ברכיו והם כורעים על ברכיהם, נופל פניו ארצה והם נופלים על פניהם ארצה, פורש את ידיו לשמים והם פורסים את ידיהם לשמים, כשם ששליח צבור מתפלל כך כל העם עונים אחריו, והפיל הקדוש ברוך הוא את עמלק ואת עמו ביד יהושע. ואם כן יהיה טעם "ומטה האלהים בידו" לומר כי כאשר עלה על ראש הגבעה וראה את עמלק נטה ידו במטה להביא עליהם מכות דבר וחרב ואבדן, כענין הנאמר ביהושע נטה בכידון אשר בידך אל העי כי בידך אתננה (יהושע ח יח), כי בעת היותו מתפלל וכפיו פרושות השמים לא יתפוש בידו דבר. והיה כל הענין הזה שעשה משה רבינו, מפני שהיה עמלק גוי איתן וחזק מאד, וישראל אינם מלומדי מלחמה ולא ראו אותה מעולם, כאשר אמר פן ינחם העם בראותם מלחמה (לעיל יג יז), והוא עיף ויגע ככתוב במשנה תורה (דברים כה יח), על כן פחד מהם והוצרך לכל התפלה והתחנה הזאת:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

רשב"ם שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק יא

(יא) כאשר ירים משה ידו - והמטה: וגבר ישראל - שכן דרך ערכי מלחמה כל זמן שרואים הרמת ניסם, קונפנון ב"ל הן מתגברין, וכשהוא מושלך רגילין לנוס ולהנצח:

רש"י שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק יב

(יב) וידו משה כבדים - בשביל שנתעצל במצווה ומנה אחר תחתיו, נתייקרו ידיו: אבן וישימו תחתיו - ולא ישב לו על כר וכסת. אמר ישראל שרויין בצער, אף אני אהיה עמהם בצער: ויהי ידיו אמונה - ויהי משה ידיו באמונה פרושות השמים בתפלה נאמנה ונכונה:

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לה עמוד א

ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו. נמצא ארון ונושאו וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד, נשא ארון את נושאו ועבר.

שופטים פרק ה פסוק כג - כד

(כג) אָזָרוּ מְרוֹז אֶמְרֵ מִלְאָךְ יִקְוֶה אָרוּר יִשְׁבִּיחַ כִּי לֹא־בָאֹל לְעֶזְרֵת יִקְוֶה לְעֶזְרֵת יִקְוֶה בְּגִבּוֹרִים: (כד) תִּבְרַךְ מְנַשִּׁים יִעָל אֶשֶׁת חֶבֶר הַקִּינִי מְנַשִּׁים בְּאֶהֱל תִּבְרַךְ:

רש"י שופטים פרק ה פסוק כג: לעזרת ה' - בביכול שמי שהוא עוזר את ישראל כעוזר את השכינה:

רש"י שמות פרק טו פסוק ז - תהרס קמיר הקמים נגדך, ומי הם הקמים כנגדו, אלו הקמים על ישראל, וכן הוא אומר (תהלים פג ג) כי הנה אויביך יהמיון, ומה היא ההמיה, (שם ב) על עמך יערימו סוד, ועל זה קורא אותם אויביו של מקום:

רש"י במדבר (פרשת בהעלותך) פרק י פסוק לה: משנאיך - אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר (תהלים פג, ג) ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד:

תהלים פרק פג פסוק ג - ו

(ג) כִּי־הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יִהְיֶינָה לְמִשְׁנָאֶיךָ נִשְׂאוּ־רָאשׁ: (ד) עַל־עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד לְיִתְעֶצּוּ עַל־צַוְנֶיךָ: (ה) אֶמְרוּ לָכֵן וְנִכְחֲדֵם מִגּוֹי וְלֹא־יִזְכָּר שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד: (ו) כִּי נִעֲצָו לֵב יַחְדָּו לְעֹלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ:

רש"י תהלים פרק פג פסוק ו: (ו) עליך ברית יכרותו - ברית זו אינה אלא עליך להשכיח את שמך שאין אתה קרוי אלהים אלא לנו אלהי ישראל ומאחר שלא יזכר שם ישראל אף שמך הגדול אינו נזכר כך מצאתי:

איגרת תימן

דעו, שזאת היא תורת ה' האמתית שנתנה לנו על ידי אדון כל הנביאים הראשונים והאחרונים, שבתורה הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם, שנאמר (דברים י' ט"ו): "רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכס מכל העמים כיום הזה... ומפני שיחד אותנו הבורא במצותיו ובחוקותיו, והתבארה מעלתנו על זולתנו בכללותו ובמשפטיו, שנאמר (דברים ד' ח'): "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים", קנאונו עובדי עבודה זרה כלם על דתנו קנאה גדולה, וילחצו מלכיהם בשבילה לערער עלינו שטנה ואיבה, ורצונם להלחם בה' ולעשות מריבה עמו, ואלהים הוא ומי ירב לו? ואין לך זמן מאז שנתנה לנו תורה זו עד זמננו זה, שכל מלך עובד עבודה זרה גובר או מכריח או מתגבר או אונס, שאין תחלת כוונתו ודעתו לסתור תורתנו ולהפך דתנו באונס בנצחון ובחרב, כמו עמלק, וסיסרא, וסנחריב, ובבוכדנצר, וטיטוס, ואדרינוס והרבה כיוצא בהם - זהו הנוע האחד משני הנועים שהתכוננו בו לנצח החפץ האלהי.

"חולם ולוחם" מיומניו של בני אהובי סרן אמתי גרנות - עקרונות לפיקוד

דבר ראשון ולפני הכול - אני פה בשביל מטרה שהיא גדולה ממני. לזכור תמיד - היא גדולה ממני, מהחייילים שלי והמפקדים שלי! זה הבסיס לכול, אחרת אין לי שום זכות לעבוד. במובן הזה כולנו שווים. אין שום היררכיה.

הדבר הכי קשה במנהיגות בצבא הוא לגרום לחייילים להבין שהם חייילים.

להפוך אותם מאזרחים לחייילים.

שיבינו שהם נלחמים על בניין הבית השלישי!